

הלכות המועדים

על פי

משנתו ההלכתית של
הרב יוסף קאפח

ערך וסידר

חננאל בן משה סרי הלוי

שנת התשע"ו ליצירה
בשכ"ז למנין שטרות

הלכות פורים

ארבע פרשיות

ב. ישנן ארבע שבתות שקוראים בכל אחת מהן לאחר קריאת פרשת השבוע פרשה קבועה בספר תורה שני.⁸⁵ פרשה ראשונה היא פרשת שקלים "כִּי תִשָּׂא" (שמות ל, יב), ומפטירים אחריה בנביא ב"יהוידע הכהן" (מלכים ב' יב, ג). כשחל ראש חודש אדר בשבת קוראים פרשה זו באותה שבת, וכשחל ראש חודש אדר באמצע השבוע מקדימין וקוראים אותה בשבת שלפניו. פרשה שנייה היא פרשת "זכור" (דברים כה, יז), ומפטירים בה "כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת פְּקֻדֹתַי" (שמואל א' טו, ב), והיא נקראת בשבת שלפני פורים. פרשה שלישית היא פרשת פרה אדומה (במדבר יט, ב), ומפטירים בה "וְזָרְקְתִי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים" (יחזקאל לו, כה), זמנה תלוי בפרשה הרביעית שכן היא נקראת בשבת הקודמת לה. פרשה רביעית היא פרשת "הַחֹדֶשׁ הַזֶּה" (שמות יב, ב), ומפטירין בה "בְּרֵאשׁוֹן בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ" (יחזקאל מה, יח), והיא נקראת בשבת שלפני ראש חודש ניסן.⁸⁶ נמצא שיש שנים שתהיה בהן הפסקה בין שבת ראשונה לשנייה או בין השנייה לשלישית ואפילו בשתייהן אבל בין השלישית לרביעית אין מפסיקים.⁸⁷

ג. כשחל ראש חודש אדר בשבת מוציאים שלושה ספרי תורה, בראשון קוראים את פרשת השבוע, בשני קוראים את קריאת ראש חודש, ובשלישי את פרשת שקלים, וכך עושים גם כשחל ראש חודש ניסן בשבת אלא שבשלישי קוראים את פרשת החודש.⁸⁸

⁸⁵ תפילה יג, כב.

⁸⁶ תפילה יג, כ.

⁸⁷ תפילה יג, כא.

⁸⁸ תפילה יג, כג.

תענית אסתר

טו. נהגו כל ישראל להתענות בי"ג באדר זכר לתענית שהתענו בימי המן, שנאמר: "דְּבַרֵי הַצּוּמוֹת וְזַעֲקוּתָם" (אסתר ט, לא). חל י"ג באדר להיות בשבת, מקדימים ומתענים ביום חמישי שהוא י"א באדר.⁸⁹

סו. כל התעניות שתיקנו חכמים בימים קבועים וידועים אין צריך אדם לקבלן עליו מבעוד יום כפי שעושה יחיד שמקבל תענית עליו מפני צרתו.⁹⁰

סז. המתענה מוסיף בתפילתו אמירת "עננו" בברכת שומע תפילה, ומתחיל לאמרה כבר בתפילת ערבית אף על פי שיתחיל לצום רק מעלות השחר.⁹¹

סח. שליח ציבור מוסיף את אמירת "עננו" כברכה בפני עצמה שנאמרת לאחר ברכת גואל ישראל ולפני ברכת רופא חולים. חתימת הברכה "העונה בעת צרה", ונמצא שבחזרת הש"ץ יהיו עשרים ברכות.⁹² בגלל ההבדל שנוצר בין תפילת הלחש לחזרת הש"ץ גם הנוהגים להתפלל את תפילת העמידה כתקנת הרמב"ם בתפילה אחת על ידי שליח ציבור (בלי לחש), צריכים להתפלל בתענית בצורה המקורית של לחש וחזרה, שהרי אין היחיד יכול להתפלל בנוסח שאומר שליח הציבור.⁹³

סט. אין בתענית זו תפילת נעילה,⁹⁴ קוראים בה בתורה, בשחרית ובמנחה בפרשת "וַיַּחַל מֹשֶׁה" (שמות לב, יא).⁹⁵ הראשון קורא

⁸⁹ תעניות ה, ה.

⁹⁰ שו"ת הרמב"ם שלא.

⁹¹ תעניות עמ' תשסט, כא.

⁹² תפילה ב, יד.

⁹³ סידור שיח ירושלים עמ' תעה, ד.

⁹⁴ תפילה יד, א-ב.

⁹⁵ בניגוד לתעניות גשמים שבהן קוראים בתורה בברכות וקללות שבתורה. תפילה יג, יח.

- ארבעה פסוקים, מדלגים לפרשת "פָּסֶל לֶךְ" (שמות לד, א), ובה קוראים השני והשלישי עד "אֲשֶׁר אָנִי עֹשֶׂה עִמָּךְ" (שמות לד, י).⁹⁶
- ט. אין מוציאים ספר תורה בתענית אלא אם כן היו שבעה או לפחות שישה מן הצבור שמתענים, ובימי שני וחמישי שבכל מקרה יקראו בתורה אפשר לקרוא בתורה גם אם יש פחות מתענים בציבור, שהרי חיוב הקריאה מתקיים גם בפרשת "ויחל" של התענית.⁹⁷
- ע. הכוהנים נושאים את כפיהם בשחרית ובמנחה. מאחר שאין תפילת נעילה, ומתפללים מנחה סמוך לשקיעת החמה, הרי היא נראית כנעילה ואינה מתחלפת במנחה של ימים רגילים שאסרו על הכוהנים לישא את כפיהם שמא שתו יין בסעודתם והם בשכרותם.⁹⁸
- עא. נהגו לחלוץ תפילין במוצאי התענית רק לאחר פרשה שנייה של קריאת שמע שבתפילת ערבית.⁹⁹
- עב. מותר לאכול ולשתות בליל הצום¹⁰⁰ עד שיעלה עמוד השחר אף על פי שמתענים למחר, ובתנאי שלא ישן, אבל אם ישן לא יחזור ויאכל,¹⁰¹ אלא אם כן יתנה לפני שישן שאינו מתחיל עדיין את תעניתו ובכוונתו לאכול אחר שישן.¹⁰²
- עג. המתענה יכול לטעום את התבשיל, אפילו בשיעור רביעית (כ-79 סמ"ק¹⁰³), בתנאי שלא יבלע אותו אלא יטעם ויפלוט.¹⁰⁴
- עד. מי ששכח שהוא בתענית ונזכר רק לאחר שבירך ברכה ראשונה

⁹⁶ תעניות ה, ה, ובהלכות תפילה יג, יח.

⁹⁷ עיין הוראת סבו, לראש יוסף, עמ' 93.

⁹⁸ תפילה ונשיאת כפים יד, א-ב.

⁹⁹ אהבה עמ' שנא, כג; עמ' שסה, נט.

¹⁰⁰ תעניות ה, ה.

¹⁰¹ תעניות א, ח.

¹⁰² תעניות עמ' תשסז, יח. על פי הירושלמי (א, ד) ולשון הרמב"ם (א, ח) שכתב "אינו חוזר ואוכל" שמשמע ממנה שנאסר רק כשישנם גם סילוק מאכילה וגם שינה, אבל כשלא ניתק עצמו מאכילה, השינה אינה אוסרת עליו, ודעת מהר"י אביץ' הייתה לאסור בכל שינה.

¹⁰³ הלכות עירובין עמ' תרנא בסוף הפסקה שעסקה ב"לוג".

¹⁰⁴ תעניות א, יד.

יאכל פחות מכזית, שהרי לברכת הנהנין אין שיעור ובפחות מכזית עדיין לא סתר תעניתו.¹⁰⁵

עה. מי ששכח שהוא בתענית ואכל, ימשיך להתענות.¹⁰⁶
 עו. מעוברות ומניקות אינן חייבות להתענות בתענית זו.¹⁰⁷
 עז. בימי התענית לא ינהג אדם עידונים בעצמו, לא יקל ראשו ולא יהיה שמח וטוב לב, אלא דואג ומצטער, כעניין שנאמר: "מָה יִתְאוּנֶן אָדָם חַי גֶבֶר עַל חֲטָאוֹ" (איכה ג, לט).¹⁰⁸

פורים

קריאת המגילה

עח. תקנת נביאים ומצווה מדברים סופרים לקרוא את המגילה בזמנה.¹⁰⁹
 עט. הכול חייבים בשמיעת קריאתה, גברים ונשים – אף על פי שהיא מצווה שקשורה לזמן מסוים, מאחר שכולם היו שותפים באותו הנס, הכול חייבים בה ומחנכים את הקטנים לשמוע את קריאתה.¹¹⁰
 פ. השומע את הקריאה מאחר יצא ידי חובה, ובתנאי שהוא שומע ממי שחייב בקריאתה, אבל אם שמע מפי קטן או שוטה לא יצא.¹¹¹ אישה מוציאה אחרים בקריאתה ויכולה אף להוציא ציבור, שהרי רק בקריאת התורה אמרו שלא תקרא מפני כבוד הציבור,¹¹² שכן גנאי הוא לציבור שחייבים בלימוד תורה ויוצאים ידי חובה על ידי אישה שפטורה מלימוד תורה, אבל בקריאת מגילה שחובת שניהם שווה, לדעת הרב קאפח אין בעיית כבוד הציבור קיימת.¹¹³

¹⁰⁵ תעניות עמ' תשעד, כח.

¹⁰⁶ תעניות פרק א, יד.

¹⁰⁷ תעניות עמ' תתיג, יח.

¹⁰⁸ תעניות א, יד. משמעות הפסוק היא שאדם לא צריך להתלונן על מצבו הקשה, אלא עליו לדעת שהוא תוצאה של חטאיו ואותם יש ביכולתו לתקן.

¹⁰⁹ מגילה א, א.

¹¹⁰ ככל מצווה שאין לה קצבה. עמ' תתכג, ג על פי נחלות יא, י.

¹¹¹ הלכות מגילה א, ב.

¹¹² תפילה יב, יז.

¹¹³ עמ' תתכד, ג ובעמ' תתכו, ו. בהלכות תפילה הרב קאפח נתן הסבר אחר

פא. בזמן המקדש אפילו כוהנים בעבודתם היו מבטלים עבודתם ובאים לשמוע את קריאתה בציבור, וכן מבטלים לימוד תורה בעבור קריאתה, לכן ברור שגם שאר מצוות נדחות מפני קריאת המגילה חוץ ממת שאין לו קוברים שהמוצאו מקדים לקברו ורק אחר כך יקרא את המגילה.¹¹⁴

פב. מי שקרא את המגילה בלא כוונה לא יצא. לדוגמה, מי שהיה דורשה או מגיחה, אם כיוון לבו לצאת בקריאתה יצא, אבל אם לא כיוון לבו לא יצא. קראה כשהוא מתנמנם כל עוד לא נרדם בשינה יצא.¹¹⁵

ומתנמנם הוא מי שכשקוראים לו הוא עונה ואף מצליח להיזכר כשמזכירים לו אבל אינו מסוגל לענות על שאלה שדורשת חשיבה.¹¹⁶

פג. חובה לקרוא את כולה.¹¹⁷ אפילו אם קרא ועצר כמה פעמים ושהה מעט, וחזר לקריאתו והצטברו שהיותיו לזמן רב יותר מכדי לגמור את כולה, יצא,¹¹⁸ ובלבד שימשיך לקראה לפי הסדר,¹¹⁹ שכן מי שקראה למפרע לא יצא. לדוגמה, מי ששכח בקריאתו פסוק אחד וקרא את הפסוק השני לו, וכשהחזירוהו חזר וקרא רק את הפסוק הראשון ששכח, אינו יכול להמשיך ולקרוא את הפסוק השלישי, שהרי קרא את הפסוק השני שלא כסדרו, אלא כשחוזר לקרוא את הפסוק הראשון ששכח ימשיך לקרוא ממנו כסדר הנכון. וכן מי שאיחר והגיע לקריאת הציבור כשכבר קראו פרק מהמגילה, לא יאמר אקרא עמם ואחר כך אשלים את החלק הראשון שהחסרת, אלא צריך לקרוא מתחילה ועד סוף על הסדר.¹²⁰

לפיו אין כבוד לציבור שיקרא מי שאינו עולה למניין עשרה, וגם לפי דרך זו אין הדבר שייך במגילה מכיוון שקריאתה יכולה להיעשות גם בלא מניין.

אהבה עמ' רסא, מט.

114 הלכות מגילה א, א.

115 הלכות מגילה ב, ה.

116 עמ' תתמת, ח.

117 הלכות מגילה א, ג.

118 עמ' תתמד, ג.

119 הלכות מגילה ב, ב.

120 הלכות מגילה ב, א-ב.

- פד. מי שקרא את המגילה וטעה בקריאתה, וקרא בצורה משובשת, יצא, לפי שאין מדקדקים בקריאתה.¹²¹
- פה. יכול לקראה בעמידה ובישיבה, אבל הקורא בציבור לכתחילה יקרא רק בעמידה מפני כבוד הציבור.¹²²
- פו. יכולים לקראה שניים כאחד ואפילו עשרה, ואפילו גדול עם הקטן ואפילו בציבור, ויוצאים בשמיעת קריאות אלו גם הקוראים וגם השומעים, שכן בגלל חביבותה נותנים השומעים דעתם לצאת ואין חשש ששני קולות לא נשמעים או שיקשיבו רק לקולו של הקטן שפטור מקריאתה.¹²³
- פז. הקורא את המגילה על פה לא יצא. מי שאינו דובר עברית ושמע את המגילה בלשון הקודש כפי שהיא כתובה, אף אם אינו יודע מה הם אומרים, יצא, מכיוון שלא ייתכן שלא יבין את רוב ההתרחשות שבמגילה מאחר שחלק גדול מהמילים מופרות לו מקריאת שמע שבכל יום ומפרשת השבוע שהוא שומע בשבת, ואין צורך להבין כל מילה שבמגילה אלא די ששומע את כולן.¹²⁴ אבל בשמיעת שפה אחרת יכול לצאת רק מי שמכיר את אותה שפה ובתנאי שהמגילה שקוראים לו ממנה כתובה גם היא באותה לשון. על סוג האותיות שבהן המגילה נכתבת אין הקפדה והעיקר שיכתוב בהן את המילים של אותה לשון (כפי שהיו כותבים ערבית באותיות עבריות).¹²⁵ מגילה שכתובה בלשון הקודש וקראה בלשון אחרת לא יצא שהרי הוא קורא על פה, ומאחר שהקורא לא יצא גם שומעיו אינם יוצאים ידי חובה.¹²⁶
- פח. הקורא בציבור צריך לקרוא את עשרת בני המן עם המילה "עשרת" שאחריהם בנשימה אחת כדי להודיע לעם שכולם נתלו ונהרגו כאחד.¹²⁷

¹²¹ הלכות מגילה ב, ז.

¹²² הלכות מגילה ב, ז.

¹²³ עמ' תתכו, ו. ב, ז. עמ' תתמט, יב-יג.

¹²⁴ עמ' תתמד, ד על פי פירוש המשנה ב, א.

¹²⁵ עמ' תתמה, ו.

¹²⁶ הלכות מגילה ב, ג-ד.

¹²⁷ הלכות מגילה ב, יב.

- פ.ט. מנהגנו שקורא המגילה קורא ופושט כאיגרת, ורק כשיגמור לקראה הוא חוזר וכורכה כולה, ואחר כך מברך ברכה שלאחריה.¹²⁸
- צ. הקורא לציבור לא יקרא במגילה שכתובה עם שאר ספרי הכתובים, ואם קרא לא יצא אלא אם כן יריעות המגילה שונות בגודלן משאר יריעות ספרי הכתובים האחרים כדי שיהא ניכר שהוא קורא את המגילה. ליחיד אין הגבלה זו ויכול לקרוא ולצאת ידי חובה גם במגילה שבין הכתובים ואין לה היכר מיוחד.¹²⁹
- צא. מנהג תימן שהציבור חוזר על חמישה פסוקים אחרי שקורא אותם הש"ץ להוציא את הרבים והם: איש יהודי, ויתלו את המן, ומרדכי יצא, ליהודים היתה, כי מרדכי היהודי. פסוקים אלו כנגד חמש לשונות של גאולה ומעין חמש כוסות של ליל הסדר.¹³⁰
- צב. מנהג תימן להקפיד שלא ירעישו כלל בשעת הזכרת המן וזרש, לא ברקיעת רגליים וודאי שלא בפיצוצים אלא הציבור יושב בשקט גמור להקשיב לקריאת המגילה.¹³¹

זמן הקריאה וברכותיה

- ג. מצווה לקרוא את המגילה בלילה וביום. כל הלילה כשר לקריאת הלילה וכל היום כשר לקריאת היום. קריאת היום צריכה להיות לכתחילה בשעה שיש בה גם אור וגם השמש נראית שכן שניהם קרויים "יום", ובדיעבד ניתן להסתפק בכך שאחד מהם נמצא, דהיינו שיש אור בלבד והשמש אינה נראית, לכן לכתחילה לא יקרא לפני הנץ החמה גם אם כבר עלה השחר והמאחר ישתדל לקראה לפני שקיעת החמה.¹³²
- צד. הקורא יקדים לברך לפני שקוראה, בלילה שלוש ברכות: ...על מקרא מגלה, ...שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה,

¹²⁸ הלכות מגילה ב, יב. עמ' תתנא, כא.

¹²⁹ הלכות מגילה ב, ח.

¹³⁰ עמ' תתל, יא.

¹³¹ הליכות תימן עמ' 40.

¹³² עמ' תתכח, ט על פי פירוש המשנה ב, ה.

...שֶׁהָחִינוּ וְקִיַּמְנוּ וְהִגִּיעָנוּ לְזֶמֶן הַזֶּה.¹³³ וביום שתי ברכות בלבד מכיוון שאינו חוזר ומברך "שהחיינו". וכן נהגו לברך גם אחרי הקריאה: ...הָאֵל הָרַב אֶת רִיבְנוּ וְהִדֵּן אֶת דִּינֵנוּ, וְהַנּוֹקֵם אֶת נַקְמָתֵנוּ וְהַנִּפְרָע לָנוּ מִצָּרֵינוּ, וְהַמְשַׁלֵּם גְּמוּלָ לְכָל אוֹיְבֵי נַפְשֵׁנוּ; בְּרוּךְ אַתָּה ה', הָאֵל הַנִּפְרָע לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל מִכָּל צָרֵיהֶם, הָאֵל הַמּוֹשִׁיעַ.¹³⁴

מקום הקריאה

צה. זמן קריאת המגילה אינו אחיד בכל המקומות אלא תיקנו חכמים כמה זמנים לקריאתה כפי שנאמר במגילה "בזמניהם" (אסתר ט, לא), ואלו הזמנים: בשושן הבירה שבה התרחש הנס (אסתר ט, יח) קוראים בט"ו אדר. בערים שהיו מוקפות חומה בימי יהושע בן נון, בין בארץ בין בחוצה לארץ, גם אם כעת אין להן חומה קוראים בט"ו באדר והן הנקראות בהלכה "כרכים". כיום ירושלים בלבד ידועה בוודאות ככרך.¹³⁵ שאר המקומות שבימי יהושע לא היו מוקפים גם אם כעת יש להם חומה קוראים בי"ד באדר, והם הנקראים בהלכה "עיר". החלוקה בין המקומות נקבעה על פי זמנו של יהושע בן נון כדי שיהיה זיכרון לארץ ישראל בנס זה שכן כשאירע הנס היו ערי ארץ ישראל חרבות.¹³⁶ זמנים אחרים תיקנו בעבור בני הכפרים שלא היו מתקבצים אלא בשני וחמישי אולם תקנת הכפרים יועדה רק לזמן שבו יש לישראל מלכות שתפקח על הדבר, ולכן בימינו אין היא נוהגת וגם הכפרים קוראים בי"ד.¹³⁷

צו. ישנו זמן שבו נקבע מעמדו של כל אדם האם הוא נחשב כבן עיר או כבן כרך. זמן זה הוא כניסת ליל י"ד שהוא זמן קריאת רוב העולם. כל מי שהייתה דעתו לחזור למקומו לזמן זה של קריאת הערב גם אם נאנס ולא הגיע למקומו קורא כמקומו שהרי התכוון

¹³³ ככל מצוות חכמים. הלכות ברכות יא, ג; ט.

¹³⁴ הלכות מגילה א, ג.

¹³⁵ עמ' תתמ, כג.

¹³⁶ הלכות מגילה א, ד-ה.

¹³⁷ הלכות מגילה א, ו-ט. עמ' תתלד, כ.

להיות בו, אבל אם לא חשב לחזור למקומו בזמן קריאת רוב אנשי העולם, הרי הוא כאנשי המקום שהגיע אליו וקורא כמותם.¹³⁸ אונס נחשב רק אירוע שאינו צפוי מראש אבל מי שנסע לשבת ממקומו ופורים במוצאי שבת אינו נקרא אנוס שהרי בידיעתו הוא נמצא במקום אחר בשעת כניסת פורים.¹³⁹

צז. כך נקרא כל המקום שהיה מוקף חומה בימות יהושע עם הבתים שנבנו מחוץ לחומה בסמוך לו כל עוד אין ביניהם הפסק של מיל (כק"מ), והם נראים כיישוב רציף ממרחק של מיל (ק"מ).¹⁴⁰ צח. עיר מוקפת חומה שהתעורר ספק אם דינה ככרך או כעיר משום שלא ברור מתי הוקפה בחומות קוראים בה בשני הימים ובלילותיהם, אבל יברכו רק על קריאות המגילה של י"ד שהוא זמן הקריאה של רוב אנשי העולם.¹⁴¹ ספק כזה מתעורר רק כשיש חומה לפנינו ולא ידוע מתי היא, אולם כשאין לפנינו חומה כלל קוראים בה רק בי"ד.¹⁴²

צט. קראו את המגילה באדר ואחר כך החליט בית הדין לעבר את השנה, חוזרים וקוראים אותה באדר השני.¹⁴³ ק. חל זמן קריאתה בשבת אין קוראים אותה בשבת גזרה שמא ייטול את המגילה וילך עמה למי שבקי בקריאתה ויעבור על איסור תורה בהעברתה ארבע אמות ברשות הרבים (מלאכת הוצאה), שהרי הכול חייבים בקריאתה ולא כולם בקיאים בקריאתה. מקדימים לקראה ביום שישי שלפני שבת פורים, ובשבת עצמה שואלים ודורשים בהלכות הפורים כדי להזכיר שהוא יום פורים.¹⁴⁴ מקדימים רק את קריאת המגילה אבל שאר מצוות היום: סעודה, משלוח מנות לרעים

¹³⁸ הלכות מגילה א, י.

¹³⁹ עמ' תתלו, כא.

¹⁴⁰ הלכות מגילה א, י. עמ' תתלח, כב.

¹⁴¹ הלכות מגילה א, יא.

¹⁴² עמ' תתמא, כד.

¹⁴³ הלכות מגילה א, יב.

¹⁴⁴ הלכות מגילה א, יג-יד.

ומתנות לאביונים נעשות בשבת עצמה, ויקיים מתנות לאביונים במיני תבשיל או מאכלים אחרים, ולכן הדגישו את הצורך לעסוק בלימוד הלכות הפורים באותה שבת כדי שיזכרו לקיימן.¹⁴⁵

שאר מצוות היום

קא. צריך לתקן סעודה נאה כפי שתמצא ידו, וישתה בה יין עד שישתכר ויירדם בשכרות¹⁴⁶ כדי שיהא בשמחה, אבל לא יגיע לידי הוללות וסכלות.¹⁴⁷

קב. חובה לשלוח שתי מנות של בשר תבשיל או אוכלים אחרים לחברו שנאמר: "וּמְשַׁלַּח מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ" (אסתר ט, יט; ט, כב) – שתי מנות לאדם אחד, ואם שלח משקה אינו עולה למניין המנות,¹⁴⁸ וכל המרבה לשלוח לרעים משובח. מי שאין לו מאכלים די הצורך, מחליף עם חברו, ובכך שפל אחד מהם שולח לחברו את סעודתו הם מקיימים את המצווה.¹⁴⁹

קג. חייב אדם לחלק מתנות לעניים ביום הפורים. לא יפחות משני עניים וייתן לכל אחד מהם מתנה אחת של מעות או מאכלים (במיוחד כשחל בשבת)¹⁵⁰ שנאמר: "וּמְתַנּוֹת לְאֲבִינִים" (אסתר ט, כב) – שתי מתנות לשני עניים. ואין מדקדקים במעות פורים אלא כל הפושט ידו ליטול נותנים לו. ואין משנים מעות פורים לצדקה אחרת.¹⁵¹

קד. מוטב לאדם להרבות במתנות לאביונים מלהרבות בסעודתו ובשילוח לרעיו, שאין שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים אלמנות וגרים, שהמשמח לב האמללים האלה

¹⁴⁵ עמ' תתמג, כט.

¹⁴⁶ הלכות מגילה ב, טו.

¹⁴⁷ עמ' תתנב, כד ועמ' תתנד, כט. ראה גם שביתת יום טוב ו, יח ומורה הנבוכים ג, ח.

¹⁴⁸ עמ' תתנד, ל.

¹⁴⁹ הלכות מגילה ב, טו.

¹⁵⁰ עמ' תתנד, ל.

¹⁵¹ הלכות מגילה ב, טז.

מדמה בשכינה, שנאמר: "לְהַחְיֹת רוּחַ שְׁפָלִים וּלְהַחְיֹת לֵב נִדְכָּאִים" (ישעיהו נז, טו).¹⁵²

ק.ה. מי ששרוי באבלות נוהג בפורים בכל דברי האבלות, אלא שאין מספידין את המת בפורים, ורק הימים שלפני פורים ולאחריהם מותרים בהספד.¹⁵³

ק.ו. תלמיד חכמים שמת מותר לספדו בפורים בפניו כלומר בזמן לווייתו, אבל לאחר שנקבר אסור להספידו. ויום שמועה נחשב כפניו וסופדים אותו בו, אפילו אם הייתה זו שמועה רחוקה שהגיעה לאחר שלושים יום.¹⁵⁴

ק.ז. ימי הפורים אסורים בתענית.¹⁵⁵ איסורים אלו של הספד ותענית אסורים גם בי"ד וגם בט"ו באדר בכל מקום ובשנה מעוברת הם אסורים בשני החודשים, גם באדר הראשון וגם באדר השני.¹⁵⁶

סדר התפילה

ק.ח. בתפילות העמידה של פורים מוסיפים בברכת הודאה נוסח זה: "מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ... וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל עֵת וְעַתָּה, עַל הַנְּסִים וְעַל הַגְּבוּרוֹת וְעַל הַתְּשׁוּעוֹת, שֶׁעָשִׂיתָ עִמָּנוּ וְעַם אֲבוֹתֵינוּ בְּיָמֵים הָהֵם בְּזִמְנֵי הַזֶּה: בְּיָמֵי מְרֹדְכֵי וְאַסְתֵּר, כְּשֶׁעָמַד הַמֶּן הָרַע עַל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וּבִקְשָׁה לְהַשְׁמִיד לְהַרְגֵּךְ וּלְאַבֵּד אֶת כָּל הַיְּהוּדִים, מִנְּעַר וְעַד זָקֵן טָף וְנָשִׁים בְּיוֹם אֶחָד, וּשְׁלָלָם לְבוֹז; וְאַתָּה בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים עָמַדְתָּ לָהֶם בְּעֵת צָרָתָם, וּדְנַתָּ אֶת דֵּינָם, וּרְבַתָּ אֶת רִיבָם, וְנִקְמַתָּ אֶת נִקְמָתָם; וְהִפַּרְתָּ אֶת עֲצָתוֹ, וְקִלְקַלְתָּ אֶת מַחְשְׁבֹתוֹ, וְהִשְׁבֹּתָ לוֹ גְּמוּלוֹ בְּרֹאשׁוֹ, וְתָלוּ אוֹתוֹ וְאֶת בְּנָיו עַל הָעֵץ; וְעָשִׂיתָ לָךְ שֵׁם גָּדוֹל בְּעוֹלָמְךָ, וּלְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל עָשִׂיתָ פֶּלֶא וְנִסִּים. כְּשֵׁם

¹⁵² הלכות מגילה ב, יז.

¹⁵³ אבל יא, ג.

¹⁵⁴ אבל יא, ה.

¹⁵⁵ מגילה וחנוכה ג, ג.

¹⁵⁶ הלכות מגילה ב, יג.

שְׁעֵשִׁית עֲמֹהֶן פְּלֵא וְנָסִים, כִּן עֲשֵׂה עֲמָנוּ נָסִים וּגְבוּרוֹת בְּעֵת
וּבְעוֹנָה הַזֹּאת.

וְעַל כָּלֵם ה' אֱלֹהֵינוּ, אָנוּ מוֹדִים לָךְ. הַטּוֹב כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמֶיךָ...".¹⁵⁷
ק.ט. אין אומרים בפורים תחנון.¹⁵⁸ וגם אין אומרים בו הלל משום
שקריאת המגילה היא כהלל.¹⁵⁹

ק.י. קוראים בתורה בפורים בפרשת "וַיֵּבֵא עֲמֹלֶק" (שמות יז, ח).¹⁶⁰
אף על פי שבקריאה זו יש רק תשעה פסוקים ולא עשרה, ביאר
זאת הירושלמי (מגילה ד, ב) שמאחר שזוהי הקריאה הראויה ליום
זה אין בכך בעיה.¹⁶¹

ק.יא. בכל סעודות פורים מוסיפים בברכת המזון את תפילת "על הנסים"
באמצע ברכת הארץ. ואם שכח ולא הזכירה אינו חוזר.¹⁶²

ק.יב. כל ספרי הנביאים וכל הכתובים עתידים ליבטל לימות המשיח, חוץ
ממגילת אסתר, הרי היא קיימת כחמישה חומשי תורה וכהלכות
של תורה שבעל פה שאינם בטלים לעולם. ואף על פי שכל זיכרון
הצרות יבטל שנאמר: "כִּי נִשְׁכַּחוּ הַצָּרוֹת הַרְאֵשְׁנוֹת וְכִי נִסְתָּרוּ
מֵעֵינֵינוּ" (ישעיהו סה, טז), ימי הפורים לא ייבטלו שנאמר: "וַיְמִי
הַפּוֹרִים הָאֵלֶּה לֹא יֵעָבְרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים וְזָכָרָם לֹא יִסּוּף מִזֵּרְעָם"
(אסתר ט, כח).¹⁶³ וביאור הדברים הוא שזכר הצרות שמוזכרות
בספרים אלו ייבטל או שחובת קריאתם בציבור תיבטל אבל
בוודאי לא ייגזרו שהרי מכל אחד מהם יש מה ללמוד.¹⁶⁴

¹⁵⁷ סדר התפילה [כד].

¹⁵⁸ תפילה ה, טו.

¹⁵⁹ מגילה וחנוכה ג, ו.

¹⁶⁰ תפילה יג, יז.

¹⁶¹ אהבה, עמ' רעט, לה.

¹⁶² הלכות ברכות ב, ו; יג.

¹⁶³ הלכות מגילה ב, יח.

¹⁶⁴ עמ' תתנד, לד.